

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10.03.2010, sp. zn. 31 Cdo 4291/2009, ECLI:CZ:NS:2010:31.CDO.4291.2009.1

Číslo: 96/2010

Právní věta: Rozpor v judikatuře Nejvyššího soudu lze v rozhodovací činnosti tohoto soudu odstranit jen postoupením věci k rozhodnutí velkému senátu dle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů, nebyl-li již odlišný právní názor vysloven ve stanovisku Nejvyššího soudu, zaujatém podle § 14 odst. 3 uvedeného zákona, anebo nebyl-li již odlišný právní názor vysloven právě velkým senátem. Byl-li nárok na finanční náhradu podle § 13 zákona č. 87/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, uplatněn u soudu, nastalo ve vztahu k němu prodlení ze strany státního orgánu uplynutím zákonné lhůty běžící ode dne doručení žádosti orgánu. Účinky již jednou nastalého prodlení nemohly zaniknout v důsledku změny zákona. Právo na úroky z prodlení se promlčuje jako celek.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 10.03.2010

Spisová značka: 31 Cdo 4291/2009

Číslo rozhodnutí: 96

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Prodlení dlužníka, Promlčení, Řízení u dovolacího soudu, Splatnost pohledávky, Úroky z prodlení, Zmírnění křivd (restituce)

Předpisy: § 110 odst. 3 obč. zák.
§ 13 odst. 3 předpisu č. 87/1991 Sb.
§ 20 odst. 1 předpisu č. 6/2002 Sb.
§ 517 odst. 2 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O k r e s n í s o u d v Ostravě svým rozsudkem ze dne 3. 9. 2008 uložil žalované povinnosti zaplatit žalobkyním a) a b) částku 758 558,50 Kč spolu s úroky z prodlení ve výši 16 % od 21. 12. 2004 do zaplacení (výrok I.) a zamítl žalobu v části, aby žalovaná byla povinna zaplatit žalobkyním a) a b) úroky z prodlení z částky 758 558,50 Kč ve výši 3 % od 1. 11. 1992 do 14. 7. 1994 a ve výši 16 % od 15. 7. 1994 do 20. 12. 2004 (výrok II.). Rozhodl též o náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně (výrok III.).

K r a j s k ý s o u d v Ostravě rozsudkem ze dne 19. 5. 2009 k odvolání žalované, jež směřovalo proti výroku I. rozsudku soudu prvního stupně a proti nákladovému výroku, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I. potvrdil. Změnil pouze výrok o náhradě nákladů řízení před soudem prvního

stupně (výrok II.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení odvolacího (výrok III.).

Žalobkyně, jakožto dědičky původního žalobce L. Š., zemřelého 14. 10. 1994, se po žalované domáhaly, aby jim vyplatila finanční náhradu podle zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů, za nemovitosti, které byly znárodněny a začleněny do stavebních závodů. Původní žalobce byl ke dni zahájení řízení dne 29. 12. 1992 oprávněnou osobou ve smyslu § 3 odst. 2 písm. c) zákona č. 87/1991 Sb. Tyto nemovitosti přitom nebylo možno vydat, neboť byly zčásti zastavěny a zčásti převedeny do vlastnictví fyzických osob. Právní předchůdce žalobkyň proto dne 1. 4. 1992 požádal Českou republiku prostřednictvím Ministerstva financí o finanční náhradu. Celková finanční náhrada byla stanovena ve výši 1 031 562,50 Kč, z čehož bylo žalovanou v průběhu řízení vyplaceno formou směnky každé ze žalobkyň 136 502 Kč, celkem tedy 273 004 Kč, a k zaplacení tak zbývá 758 558,50 Kč. Tuto částku žalovaná žalobkyním dosud nezaplatila, a ocitla se tak v prodlení, a to nejdříve od 1. 11. 1992, tj., po uplynutí šestiměsíční lhůty (§ 13 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb. ve znění účinném do 7. 6. 1994). S ohledem na námitku promlčení vznesenou žalovanou podáním ze dne 28. 5. 2008 soud nepřiznal žalobkyním nárok na úroky z prodlení do 20. 12. 2004 dle § 110 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku), když předmětem řízení se příslušenství stalo až za řízení podáním žalobkyň ze dne 13. 12. 2007, došlým soudu dne 21. 12. 2007. Žalobkyně tak mají podle § 517 odst. 2 obč. zák. nárok na příslušenství ve formě úroků z prodlení v zákonné výši podle § 1 a § 3 nařízení vlády č. 142/1994 Sb., ve znění do 27. 4. 2005, tj. 16 % ročně.

Odvolací soud k tomuto posouzení uvedl jen tolik, že „s dílčími zevrubně odůvodněnými závěry prvostupňového soudu ... o rozsahu úroků z prodlení přiznaných oběma žalobkyním“ se ztotožňuje a odkazuje na ně. Dovolací soud proto přikročil k reprodukci důvodů, které vedly oba soudy k přiznání práva na úroky z prodlení ve prospěch žalobkyň uvedené v odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně.

Soud prvního stupně uvedl, že „ohledně nároku na příslušenství v řízeních o mimosoudních rehabilitacích existují dva právní názory. První z nich reprezentuje mj. rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 2 Cdon 723/97 a druhý pak sp. zn. [28 Cdo 1829/2001](#) a [28 Cdo 2151/2003](#), který stojí na konstrukci, že neposkytnutí finanční náhrady podle § 13 zákona č. 87/1991 Sb., jež nebyla ještě stanovena, nemá povahu dluhu dle § 517 odst. 1 obč. zák., když jde o nárok, který nebyl ještě realizován, a přiznání úroků z prodlení by přicházelo do úvahy pouze poté, co by rozsudek o přiznání finanční náhrady nabyl právní moci a žalovaná by byla s jejím zaplacením v prodlení. Tento druhý názor však nelze v této věci aplikovat, když nepřiznání nároku na příslušenství by nejen konstruovalo privilegované postavení státu a porušilo by tím ústavní princip rovnosti účastníků občanskoprávních vztahů (srov. [III. ÚS 495/02](#), zejm. část IVb nálezu), ale bylo by i v rozporu s principem právní jistoty, pokud by v řízení vedeném potomky druhého z bratrů Š. u zdejšího soudu pod sp. zn. 27 C 1/93 ve spojení s rozhodnutím Krajského soudu v Ostravě ve věci sp. zn. 56 Co 491/2004, ohledně týchž nemovitostí, příslušenství přiznáno bylo a v tomto řízení nikoliv.“ Soud prvního stupně se tedy přiklonil k názoru vyslovenému v rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 2 Cdon 723/97, a nárok na příslušenství v té části, ve které není promlčen, žalobkyním přiznal. Dále uvedl, že „tento závěr navíc logicky podporuje argument žalobkyň, že v době přijetí ZMR (zákona č. 87/1991 Sb.) bylo stanoveno, že výše finančních náhrad se stanoví podle cenových předpisů účinných ke dni účinnosti ZMR 1. 4. 1991, a záměrem zákonodárce tak bylo poskytnout v rámci zmírnění následků krivd takovou finanční náhradu, jejíž výše by se přibližovala k nákladům nutným k tomu, aby si oprávněná osoba mohla opatřit, za nemovitost jí odňatou a kterou již nelze vydat nemovitosti obdobnou. Uvedené také koresponduje i s principy vyjádřenými v jiných ustanoveních ZMR, zejména v § 7 odst. 3 ošetřujícím princip příp. znehodnocení nemovitosti od jejich odnětí, kde je upravena možnost i za situace, kdy nemovitost vydat lze, že se oprávněná osoba může namísto vydání domáhat finanční náhrady dle § 13 ZMR, a tedy kompenzovat tak zjevnou hodnotovou disproporci mezi stavem v době, kdy jí nebo jejím

předchůdcům byly v rozporu se zásadami demokratické společnosti odňaty, a stavem v roce 1991. Zmírnit následky majetkových křivd, co je ústředním motivem nejen ZMR, ale všech restitučních předpisů, tak do jisté míry může i přiznané příslušenství, když nelze ponechat bez povšimnutí, že žalovaná nárok žalobkyně, resp. původního žalobce, zcela neuspokojila po dobu 15 let, co trvalo toto řízení, dále to, že ve znění ZMR do 7. 6. 1994 byla v ustanovení § 13 odst. 4 stanovena lhůta 6 měsíců ode dne doručení žádosti o náhradu přísl. orgánu státu, resp. dle čl. IV bodu 1 zákona č. 115/1994 Sb. lhůta tří let ode dne účinnosti tohoto zákona, v případech, kdy o nároku na finanční náhradu nebylo do účinnosti citovaného zákona zahájeno řízení před soudem.“

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, a to výslovně do té jeho části, „jíž uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyním úroky z prodlení s plněním ve výši 16 % z částky 758 558,50 Kč od 21. 12. 2004 do jejího zaplacení.“ Dovolání považuje žalovaná za přípustné pro zásadní právní významnost napadeného rozhodnutí a jeho důvodnost dovozuje z nesprávného právního posouzení věci samé.

Žalovaná nesouhlasí s právním závěrem týkajícím se přiznání nároku na úroky z prodlení žalobkyním tak, jak jej zformuloval soud prvního stupně a potvrdil soud odvolací. Do doby pravomocného soudního rozhodnutí nelze obecně považovat žalobcem uplatněný nárok za pohledávku a jeho za věřitele a žalovanou za dlužníka jen proto, že nárok na poskytnutí finanční náhrady nepřiznala, a tím jen vyjádřila svůj názor v rámci předběžného projednání uplatněného nároku. Soud prvního stupně a soud odvolací měly postupovat v souladu s právním názorem vyjádřeným například v rozsudku Nejvyššího soudu, sp. zn. [28 Cdo 1829/2001](#) či sp. zn. [28 Cdo 2151/2003](#). Pro právní posouzení věci nemůže být významné, jak soud posoudil tuto právní otázku v jiné právní věci. Odvolací soud se námitkami žalované k otázce úroku z prodlení nezabýval, spokojil se s konstatováním, že se ztotožňuje s názorem soudu prvního stupně, tedy zcela pominul, že odvolání žalované mířilo do samotného základu na úrok z prodlení, nikoliv do jeho rozsahu. Žalovaná proto navrhuje, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek odvolacího soudu v jí napadené části a aby ve stejném rozsahu zrušil i rozsudek soudu prvního stupně.

Žalobkyně ve svém vyjádření k dovolání uvedly, že judikaturu Nejvyššího soudu ohledně dané problematiky úroků z prodlení s plněním finanční náhrady podle zákona č. 87/1991 Sb. nepovažují za ustálenou. To platí tím spíše, že rozhodnutí, kterými argumentuje dovolatelka, jsou v příkrém rozporu s právním názorem Ústavního soudu vyjádřeným v nálezu ze dne 4. 3. 2004, sp. zn. [III. ÚS 495/02](#). Pokud by v posuzovaném případě senát Nejvyššího soudu zaujal právní názor uplatňovaný v podaném dovolání, šlo by o právní názor odlišný od právního názoru vyjádřeného v rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp. zn. 2 Cdon 723/97. I kdyby dovolací soud zaujal právní názor shodný s rozsudkem soudu prvního stupně a soudu odvolacího v dané věci, byl by naplněn důvod pro aplikaci § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, a věc by musela být předložena velkému senátu Nejvyššího soudu. Předložení věci velkému senátu Nejvyššího soudu žalobkyně také navrhují. Závěr obsažený v rozhodnutích Nejvyššího soudu, sp. zn. [28 Cdo 1829/2001](#) a [28 Cdo 2151/2003](#) by mohl obstát pouze tehdy, kdyby rozhodnutí soudu mělo konstitutivní povahu, jak tomu může být např. v případech uvedených v ustanoveních § 16 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb., kdy soud musí rozhodnout o způsobu náhrady. V případě § 13 zákona č. 87/1991 Sb. však soud svým rozhodnutím právo nevytváří, nýbrž rozhoduje o splnění závazku již existujícího. Právním důvodem nároku na poskytnutí finanční náhrady jsou skutečnosti uvedené v § 13 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb. ve spojení s § 13 odst. 3 téhož zákona. Splněním těchto předpokladů vzniká osobě oprávněné vůči státu pohledávka, jejímž obsahem je právo na poskytnutí náhrady za nevydané nemovitosti a povinnost státu tuto náhradu oprávněné osobě poskytnout. Nepřípadný je odkaz rozsudku 28 Cdo 1820/2001 na stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 1993, sp. zn. [Cpjn 50/93](#) (R 34/1993), v níž je použita dikce: „nárok oprávněné osoby, který ještě nebyl realizován.“ Tento termín je v uvedeném stanovisku použit při výkladu § 9 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb. ke zdůvodnění závěru,

že oprávněná osoba může již před vydáním nemovitosti tuto nemovitost sama užívat nebo ji poskytnout k dočasnému užívání jiné osobě. Problematiky finančních náhrad se tato pasáž netýká. Právní názor, jenž je prosazován dovolatelem, směřuje zcela zřetelně k tomu, aby byl stát zbaven odpovědnosti za řádné a včasné splnění zákonem stanovené povinnosti, resp. aby tato odpovědnost byla zúžena jen na období po rozhodnutí soudu. Oporu pro takový výklad však smysl a účel restitučních zákonů neskýtá. Pominout nelze ani ekonomickou stránku věci, kdy finanční náhrada po více jak 16 letech trvání předmětného sporu ztratila na své původní hodnotě. Žalobkyně navrhy, aby dovolání bylo jako nedůvodné zamítnuto.

Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném do 30. 6. 2009 (viz čl. II., bod 12 zákona č. 7/2009 Sb.).“

Dovolání bylo podáno řádně a včas, osobou k tomu oprávněnou, řádně zastoupenou podle § 241 odst. 2 písm. b) o. s. ř. Lze se proto zabývat jeho přípustností.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

Jelikož napadený rozsudek odvolacího soudu není měnícím § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., ani potvrzujícím poté, co předchozí rozsudek soudu prvního stupně (jímž rozhodl „jinak“) byl odvolacím soudem zrušen § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř., přichází v úvahu přípustnost dovolání toliko na základě ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. V daném případě by tedy dovolání mohlo být shledáno přípustným jen za předpokladu, že by dovolací soud dospěl k závěru o zásadním právním významu napadeného rozhodnutí.

Dovolání je přípustné, neboť dovolací soud shledal, že v napadeném rozhodnutí odvolacího soudu je řešena taková právní otázka, která má po právní stránce zásadní význam. Jedná se o otázku, kterou ve svém dovolání uvedla žalovaná a kterou označily i žalobkyně ve svém vyjádření, tedy zda a od kterého okamžiku vzniká osobě oprávněné podle zákona č. 87/1991 Sb. právo na zaplacení úroků z prodlení s plněním finanční náhrady, a tomu odpovídající povinnost ústředního orgánu státní správy, jenž má finanční náhradu plnit.

Takto formulovaná právní otázka se stala předmětem rozhodování ve více řízeních o dovolání vedených před Nejvyšším soudem a její právní posouzení zdejším soudem bylo vyjádřeno v několika meritorních rozhodnutích.

Prvním rozhodnutím, v němž se k uvedené problematice Nejvyšší soud vyjádřil, byl rozsudek ze dne 27. 11. 1996, sp. zn. 2 Cdon 723/96 (publikovaný v Soudní judikatuře pod č. SJP 6/98, sešit č. 3/98). Zde Nejvyšší soud zaujal stanovisko, že oprávněné osobě přísluší ve smyslu § 517 odst. 2 obč. zák. a nařízení vlády č. 142/1994 Sb., úrok z prodlení se zaplacením finanční náhrady podle § 13 zákona č. 87/1991 Sb., a to i když finanční náhrada byla poskytnuta v cenných papírech. Své rozhodnutí odůvodnil tím, že zákon č. 87/1991 Sb. „je ve vztahu k občanskému zákoníku zákonem speciálním. Ze vzájemného vztahu obou těchto zákonů vyplývá, že pro ně platí obecná zásada, že není-li některá otázka speciálním předpisem upravena (včetně takové úpravy, kterou je aplikace obecné normy v této otázce vyloučena), je třeba vycházet z její úpravy v obecné normě. Jestliže tedy rest. zákon sankci za prodlení žalované s poskytnutím finanční náhrady nestanoví (na rozdíl od § 19 odst. 5

zákonu č. 403/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů), ani uplatnění této sankce nevylučuje (v této souvislosti srovnej § 10 odst. 1 restitučního zákona, kterým je ve vztahu mezi oprávněnou a povinnou osobou vyloučeno uplatnění jiných nároků souvisejících s vydávanou věcí, než jsou uvedeny v tomto zákoně), je aplikace § 517 odst. 2 obč. zák. v dané věci v souladu s výše uvedenou zásadou. Podle názoru dovolacího soudu je totiž finanční náhrada ve smyslu restitučního zákona, není-li poskytnuta ve lhůtě k tomu stanovené, peněžitým dluhem žalované.“

V dalších rozhodnutích Nejvyšší soud označil tento právní názor za překonaný a dospěl k závěru, že „vztah věřitele a dlužníka podle § 517 obč. zák. může vzniknout mezi oprávněnou osobou a státem teprve od právní moci vyhovujícího rozsudku soudu o přiznání finanční náhrady podle § 13 zákona o mimosoudních rehabilitacích“ (viz zejména rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2004, sp. zn. [28 Cdo 2151/2003](#), ale i dřívější rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2002, sp. zn. [28 Cdo 1829/2001](#), obě rozhodnutí dostupná na internetových stránkách Nejvyššího soudu, www.nsoud.cz). Zde Nejvyšší soud uzavřel, že zákon č. 87/1991 Sb. stanovil shodně jak v případech vydání věci, tak v případě nároku na výplatu finanční náhrady tam, kde naturální restituce byla ze zákona vyloučena, postup upravený v příslušných ustanoveních zákona. Ten je představován primárně dohodou, jako právním důvodem zakládajícím nárok na vydání, resp. na výplatu finanční náhrady, případně soudním rozhodnutím, jako je tomu v posuzované věci. Popsaný postup proto vylučuje závěr, že by pouhým uplatněním nároku se strany oprávněné osoby vůči státu zastoupenému příslušným orgánem, došlo k založení povinnosti státu k pozdějšímu plnění, které stát považoval za nedoložené, sporné nebo neexistující. K posouzení oprávněnosti nároku na finanční náhradu slouží právě soudní řízení o takto uplatněném nároku oprávněné osoby. Bez existence pravomocného a vykonatelného rozsudku (v případě přiznání nároku na finanční náhradu) je tak pojmově vyloučeno hovořit o vztahu mezi státem jako dlužníkem a oprávněnou osobou jako věřitelem.

Konečně v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2009, sp. zn. [28 Cdo 2647/2008](#), se Nejvyšší soud, aniž postupoval podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 6/2002 Sb.“), sice přihlásil k názoru, dle něž jestliže příslušný ústřední orgán státní správy jednající jménem České republiky jako osoby povinné neposkytne finanční náhradu podle § 13 zákona č. 87/1991 Sb. v zákonem stanovené lhůtě, dostává se do prodlení s plněním peněžitého dluhu a při absenci speciální úpravy v zákoně č. 87/1991 Sb. (na rozdíl od restituce dle zákona č. 403/1990 Sb., jež obsahuje sankci za prodlení v § 19 odst. 5) je zde třeba použít ustanovení obecného právního předpisu, § 517 odst. 2 obč. zák., které zakládá právo věřitele žádat po dlužníku úroky z prodlení ve výši stanovené prováděcím předpisem, jímž je vládní nařízení č. 142/1994 Sb. (obdobný názor vyjádřen i v rozsudku z 26. 5. 2006, sp. zn. [28 Cdo 2687/2005](#), v rozsudku však nejde o obdobné, zejména časové okolnosti uplatňování nároku a dovolací soud takové souvislosti neřeší, když rovněž nepostupoval dle § 20 zákona č. 6/2002 Sb.), své - ve vztahu k odvolacímu zrušující - rozhodnutí však postavil především na tom, že v dané věci nebylo dosud zjištěno, kdy byla žádost o finanční náhradu uplatněna a že v řízení nebyl dodržen postup dle § 118a a § 213b o. s. ř.

Je zřejmé, že citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu řeší totožnou právní otázku rozdílně, aniž by v případě pozdějších rozhodnutí bylo postupováno podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb. Významnou se v souvislostech projednávané věci jeví otázka, zda každá změna právního názoru projevená v různých rozhodnutích Nejvyššího soudu, i kdyby šlo o rozhodnutí vydaná vždy po 1. 1. 2001, resp. 1. 4. 2002 znamená takové sjednocení judikatury, že pro její prosazení již postupu dle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb. ani netřeba.

I podle právní úpravy účinné do přijetí zákona č. 30/2000 Sb. totiž zcela zřetelně platilo, že jednou z nejvýznamnějších funkcí Nejvyššího soudu jakožto vrcholného soudního orgánu (viz čl. 92 Ústavy České republiky) je sjednocování judikatury obecných soudů (viz § 28 odst. 3 zákona č. 335/1991 Sb.), nikoliv taková jeho činnost, která vede k tříštění právních závěrů dosažených v rozhodovací

činnosti českých soudů. Platí to tím spíše o takových právních závěrech, k nimž dospěl sám Nejvyšší soud jakožto vrcholný orgán obecné soustavy soudní, neboť jím vyjádřené právní názory se často stávají součástí obecně přijímané interpretace právních institutů a obecného právního vědomí o tom, co je právem. Děje se tak žel zhusta postupy, kdy se rozhodnutí jednotlivých senátů Nejvyššího soudu, a někdy dokonce jednotlivých procesních senátů téhož soudního oddělení, vzájemně odlišují (čímž zde nejsou míněny případy postupného vývoje judikatury cestou jejího kreativního rozvoje na shodném základu původního právního názoru). Řešení takových rozporů poukazem na pozdější vydání některého z rozhodnutí obvykle nepostačuje - objektivně vzato zde rozpor setrvává a potenciálně může docházet k projevům jeho recidivy.

Ustanovení § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., nerozlišuje, podle jakého procesního předpisu Nejvyšší soud v daném případě postupuje či zda interpretuje právo trestní či civilní, právo hmotné nebo právo procesní. Zákon zřetelně stanovuje obecnou povinnost procesního senátu předložit věc k rozhodnutí senátu velkému, jestliže při řešení konkrétního případu dospěje k jinému právnímu názoru, než který byl vyjádřen v předchozím rozhodnutí Nejvyššího soudu. K naplnění smyslu institucionálního - a pro veřejnost zřetelného a reprezentativního - sjednocení judikatury není na místě vykládat pojem předchozího rozhodnutí tak, že každé další rozporné rozhodnutí Nejvyššího soudu překonává ať již vědomě (jejich popřením) či nevědomě (jejich opomenutím) názory dřívější a že je jím požadavek sjednocení judikatury naplněn potud, že má být - až zase - napříště postupováno podle § 20 zákona, neboť takový výklad vede, zejména při nerespektování tam předepsaného postupu, k nepřehlednosti toho, co je vlastně sjednocující judikaturou Nejvyššího soudu. Jeví se proto nezbytným takový výklad § 20 odst. 1 zákona, dle něž je rozpor v judikatuře Nejvyššího soudu odstraněn v rovině rozhodovací činnosti právě jen postupem dle tohoto ustanovení, nebyl-li již odlišný právní názor vysloven ve stanovisku Nejvyššího soudu, zaujatém podle § 14 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb. (viz § 20 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb.), anebo nebyl-li již odlišný právní názor vysloven právě velkým senátem.

Tříčlenný senát č. 28, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, proto postoupil věc ve smyslu § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb. velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia. Učinil tak i z toho důvodu, že při úvaze o tom, zda a od kterého okamžiku vzniká osobě oprávněné podle zákona č. 87/1991 Sb. právo na zaplacení úroků z prodlení s plněním finanční náhrady, dospěl k právnímu názoru odlišnému od toho, jenž byl vyjádřen v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2004, sp. zn. [28 Cdo 2151/2003](#), či v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2002, sp. zn. [28 Cdo 1829/2001](#) a že rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2006, sp. zn. [28 Cdo 2687/2005](#), a ze dne 25. 8. 2009, sp. zn. [28 Cdo 2647/2008](#), postupu předepsaného v § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb. nedbaly (všechna uvedená rozhodnutí jsou dostupná na internetových stránkách Nejvyššího soudu, www.nsoud.cz). Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

Již výše byla stručně citována jednotlivá rozhodnutí, v nichž se Nejvyšší soud vyjádřil k problematice úroků z prodlení s plněním finanční náhrady podle § 13 zákona č. 87/1991 Sb. V dřívějších rozhodnutích (sp. zn. 2 Cdon 723/96) Nejvyšší soud uzavřel, že osoba oprávněná má právo na úroky z prodlení s plněním finanční náhrady, nebyla-li tato náhrada vyplacena ve lhůtě k tomu stanovené. Naproti tomu pozdější rozhodnutí Nejvyššího soudu vychází z toho, že právo na úroky z prodlení v takových případech nelze přiznat dříve než od právní moci soudního rozhodnutí, jímž se ústřednímu orgánu státní správy ukládá povinnost finanční náhradu vyplatit, tedy že právo na úroky z prodlení vzniká, nebyla-li finanční náhrada vyplacena ve lhůtě k tomu stanovené v pravomocném soudním rozhodnutí (v tzv. pariční lhůtě). Poslední uváděná rozhodnutí pak připouští výklad vzniku práva na úroky z prodlení již v závislosti na průběhu zákonných lhůt k plnění orgánů státní správy, skutkovou situaci v tomto řízení projednávané věci však neřeší.

V souzeném sporu soud odvolací vycházejí z rozhodnutí soudu prvního stupně zaujal stejné

stanovisko jako Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí sp. zn. 2 Cdon 723/96.

Při rozhodování v dané věci se nabízela aplikace znění § 13 zákona č. 87/1991 Sb., který stanoví, že:

„(1) Finanční náhrada se oprávněné osobě poskytuje jen za nemovitost, kterou jí nelze vydat, nebo požádá-li tato osoba o finanční náhradu podle § 7 odst. 3, 4 a 5 zákona.

(2) V případě, že celý majetek občana, jehož součástí nebyla nemovitost, převzal stát na základě soudního rozhodnutí, které bylo nebo bude zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., popřípadě na základě rozhodnutí, které se zrušuje podle tohoto zákona, přísluší oprávněné osobě náhrada ve výši 60 000 Kčs, která se vyplatí způsobem uvedeným v odstavci 5.

(3) Písemnou žádost o finanční náhradu je třeba podat u příslušného ústředního orgánu státní správy republiky nejpozději ve lhůtě jednoho roku nebo ve lhůtě jednoho roku ode dne, kdy právní moci nabyl rozsudek, kterým byl zamítnut návrh na vydání věci.

(4) Finanční náhrada spočívá ve vyplacení hotovosti nejvíce ve výši 30 000 Kčs a ve vydání cenných papírů, které nemají povahu státního dluhopisu. Výši finanční náhrady v hotovosti upraví vláda svým nařízením. Finanční náhrada podle odstavce 1 se stanoví podle cenových předpisů pro oceňování nemovitostí ke dni účinnosti tohoto zákona.

(5) Není-li oprávněná osoba uvedená v § 3 odst. 1 nebo 2, vydá se finanční náhrada osobě oprávněné podle § 3 odst. 4, a to pouze v cenných papírech, které nemají povahu státního dluhopisu.“

Z hlediska souzeného sporu je však též nezbytné uvést znění § 13 odst. 4 ve znění účinném do 7. 6. 1994 (zákon č. 115/1994 Sb.): „Na žádost podle odstavce 3 poskytne ústřední orgán státní správy republiky oprávněné osobě finanční náhradu nejpozději do šesti měsíců od doručení žádosti.“ Zákon č. 115/1994 Sb. (účinný od 8. 6. 1994) článkem III novelizoval zákon č. 87/1991 Sb. tak, že sice vypustil § 13 odst. 4, s tím, že dosavadní odstavce 5 a 6 označují se jako odstavce 4 a 5, ovšem lhůty pro poskytnutí finanční náhrady sám upravil v čl. IV zákona. Podle bodu 1 čl. IV nárok na finanční náhradu podle zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, uplatněný do dne účinnosti tohoto zákona ve lhůtě podle § 13 odst. 3 a neuspokojený do šesti měsíců ode dne doručení žádosti, je splatný do tří let ode dne účinnosti tohoto zákona; to neplatí o nároku na finanční náhradu, o kterém bylo do účinnosti tohoto zákona zahájeno řízení před soudem. Podle bodu 2 čl. IV na žádost o finanční náhradu podle § 13 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, podanou po účinnosti tohoto zákona, poskytne příslušný ústřední orgán státní správy finanční náhradu nejpozději do jednoho roku ode dne doručení žádosti.

Nejvyšší soud přitom uvažoval jen v intencích případů, kdy o finanční náhradu žádá osoba oprávněná, a to z důvodů, že nemovitost, na jejíž vydání této osobě vznikl nárok podle zákona č. 87/1991 Sb., vydat nelze. Situace je poněkud odlišná v případech, kdy je o finanční náhradu požádáno ve smyslu § 7 odst. 3, 4 nebo 5 tohoto zákona.

Nejvyšší soud též vycházel z toho, že i zákon č. 87/1991 Sb. je zákonem speciálním a v případě, že tento zákon nestanoví jinak, řídí se vztahy podle tohoto zákona vzniklé obecnými právními předpisy. Zcela jistě přichází v úvahu podpůrná (subsidiární) aplikace občanského zákoníku. Jak uvedl Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 26. 6. 2003, sp. zn. [28 Cdo 1050/2003](#) (veřejnosti dostupném na internetových stránkách Nejvyššího soudu, www.nsoud.cz), „restituční předpisy, mezi nimi též zákon č. 87/1991 Sb., jsou v poměru k občanskému zákoníku a jeho obecným ustanovením v postavení předpisů a ustanovení speciálních.“

Osoba oprávněná realizuje svoje právo na vydání finanční náhrady podle § 13 odst. 3 zákona č.

87/1991 Sb. tím, že jej v zákonem stanovené lhůtě jednoho roku uplatní u příslušného ústředního orgánu státní správy. Tato lhůta je přitom lhůtou prekluzivní, tzn., že právo, pokud není v této lhůtě označeným způsobem realizováno, zaniká. Podáním žádosti vzniká mezi osobou oprávněnou a ústředním orgánem státní správy právní vztah sui generis. Jeho obsahem je právo oprávněné osoby na poskytnutí finanční náhrady, jemuž odpovídá povinnost státního orgánu tuto náhradu vydat. Osoba oprávněná má nicméně i další povinnosti související s prokázáním nároku na tuto finanční náhradu; jedná se zejména o povinnost předložit státnímu orgánu všechny potřebné dokumenty prokazující nárok na vydání finanční náhrady, tedy:

1. prokázání skutečnosti, že žadatel je osobou oprávněnou ve smyslu § 3 zákona č. 87/1991 Sb.,
2. prokázání, že jako osoba oprávněná měla nárok na vydání nemovitosti,
3. prokázání, že tuto nemovitost nelze v restitučním řízení pro zákonem stanovené důvody vydat.

Příslušný státní orgán musí žádost o vydání finanční náhrady společně s připojenými doklady přezkoumat a žadateli (osobě oprávněné) sdělit, zda finanční náhradu vydá či nevydá a z jakých důvodů. Jestliže osoba oprávněná se závěrem příslušného státního orgánu nesouhlasí, nezbývá ji, než se svého práva domáhat cestou soudního řízení.

Z uvedených poukazů na právní úpravu zde projednávané otázky je zřejmé, že i v původním znění § 13 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., v jehož poměrech byl nárok na finanční náhradu originálním oprávněným uplatněn (1. 4. 1992), byla ústředním orgánům státní správy určena lhůta, v níž měly finanční náhradu vyplatit, tedy splnit svoji povinnost. V této lhůtě měly státní orgány posoudit důvodnost žádosti o vyplacení finanční náhrady a rozhodnout o tom, zda náhrada vyplacena bude či nikoliv. Skutečnost, že tato lhůta byla novelou uvedeného zákona provedenou zákonem č. 115/1994 Sb. zrušena, přičemž se zřetelem k soudnímu uplatnění nároku na zaplacení finanční náhrady dne 29. 12. 1992 se neuplatní důsledky úpravy vyplývající z bodu 1 či 2 čl. IV zák. č. 115/1994 Sb., nemůže znamenat, že ústřední orgány státní správy nebyly po 8. 6. 1994 povinny jednat v přiměřené lhůtě. Naopak, byla-li osobám oprávněným stanovena lhůta k podání písemné žádosti, jejíž nedodržení mělo za následek zánik práva na vyplacení finanční náhrady, pak odpovídá principu rovnosti a přiměřenosti takový právní závěr, že ústřednímu orgánu státní správy není otevřen ke splnění jeho povinnosti časově neomezený prostor, nýbrž že mu náležela, a to i navzdory jejímu pozdějšímu zrušení, nebyl-li uplatněn nárok u soudu, kdy byla nově stanovena splatnost uplynutím tří let od účinnosti zákona, nebo prodloužením na dobu jednoho roku, byla-li žádost podána až po účinnosti zákona, jen původně stanovená šestiměsíční lhůta. Ta totiž mohla být jen v důsledku výslovné úpravy projevené intertemporálním ustanovením měnícího zákona nově upravena.

Je přitom třeba vycházet z předpokladu, že k posouzení důvodnosti žádosti oprávněné osoby má mít státní orgán dostatečně zdatný odborný aparát, jehož případný nedostatek nemůže jít k tíži majetkových zájmů oprávněných osob. Jestliže příslušný ústřední orgán státní správy (zpravidla ministerstvo financí) žádosti o vyplacení finanční náhrady v dané lhůtě nevyhoví, resp. finanční náhradu neposkytne, neznamená to proto, že žádost nebyla bez dalšího důvodná. Státní orgán se pak nepochybně dostává do pozice dlužníka, jestliže soudním rozhodnutím bude shledán povinným (bude tak deklarována jeho povinnost vyplývající ze zákona) finanční náhradu vyplatit. Na rozdíl od náhrad poskytovaných podle zákona č. 229/1991 Sb. (viz § 18a odst. 2) nepřipadá v případě náhrad podle zákona č. 87/1991 Sb. do úvahy více možných způsobů vypořádání, a proto soudní rozhodnutí ukládající povinnost poskytnout finanční náhradu není rozhodnutím ve smyslu § 153 odst. 2 o. s. ř., a nejedná se tak v žádném případě o rozhodnutí konstitutivní povahy. Takové rozhodnutí je „výsledkem toho, že se účastník s úspěchem dovolal práva na soudní ochranu svého porušeného nebo ohroženého práva“ (viz Wintrová, A. a kol. Civilní právo procesní. 2. aktualizované a přepracované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2002, str. 280 a 281).

Na tomto místě se Nejvyšší soud přihlašuje i k argumentaci zmíněného rozsudku z 25. 8. 2009, sp. zn. [28 Cdo 2647/2008](#), dle níž „prodlení s placením finanční náhrady proto vzniká uplynutím lhůty, kterou příslušnému ústřednímu orgánu státní správy stanovil k plnění zákon. Nedošlo-li k zaplacení finanční náhrady a oprávněná osoba podala žalobu, v níž náhradu vyčíslila, pak tím spíše nelze počátek vzniku prodlení přesouvat do průběhu soudního řízení, případně činit závěry o tom, že uplatněný nárok na náhradu škody je nárokem, který dosud nebyl ještě realizován. Vznik prodlení nemůže být spojován ani s provedením důkazů o výši náhrady. Přesné určení výše náhrady posudkem ustanoveného znalce tu může mít význam jenom v tom ohledu, že se v řízení (v důsledku rozšíření či částečného zpětvzetí žaloby v reakci na znalecký posudek) změni jistina jako výchozí částka pro výši úroku (k tomu blíže srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2006, sp. zn. [28 Cdo 2687/2005](#), případně usnesení ze dne 22. 10. 2008, sp. zn. [28 Cdo 5352/2007](#)).“

Jestliže tedy státní orgán v příslušné lhůtě neplnil, ačkoliv podle práva plnit měl, ocitl se podle § 517 odst. 1, věta první, obč. zák. v prodlení, z čehož pramení důsledky obecně upravené v § 517 odst. 2 obč. zák. Ani státnímu orgánu nelze v tomto případě přiznat privilegované postavení a i státní orgán musí nést následky svého jednání pramenící z platného a účinného právního řádu. Se zřetelem k deklaratorní povaze soudního rozhodnutí o následku prodlení je pak třeba vyjít z toho, že již jednou nastalá změna povinnosti projevující se stavem prodlení, nebyl-li takový stav dotčen změnou zákona, jako se tomu stalo u nároků, na něž pomýšlí čl. IV zákona č. 115/1994 Sb., jenž se na posuzovaný případ výslovně nevztahuje, má za následek trvání již dříve nastalého stavu prodlení i po 8. 6. 1994. Proto byl-li nárok na finanční náhradu podle § 13 zákona č. 87/1991 Sb. uplatněn u soudu do 7. 6. 1994, nastalo ve vztahu k němu prodlení ze strany státního orgánu uplynutím šesti měsíců ode dne doručení žádosti orgánu. Účinky již jednou nastalého prodlení nemohly zaniknout v důsledku změny zákona.

Uvedenou problematikou se ostatně ve své rozhodovací praxi opakovaně zabýval i Ústavní soud, přičemž dospěl k obdobným právním závěrům. Nejvýznamnějším rozhodnutím se v tomto ohledu stal náleží Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2009, sp. zn. [I. ÚS 515/06](#), potvrzený např. v náleží ze dne 20. 10. 2009, sp. zn. [II. ÚS 2979/08](#) (veřejnosti dostupné na internetových stránkách Ústavního soudu, <http://nalus.usoud.cz>). V prvně uvedeném náleží se Ústavní soud výslovně přiklonil k řešení uvedeném v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 1996, sp. zn. 2 Cdon 723/97 (viz výše). K tomu Ústavní soudu uvedl : „Restitučními zákony se demokratická společnost snaží alespoň částečně zmírnit následky minulých majetkových a jiných křivd a stát a jeho orgány jsou povinny postupovat podle restitučního zákona v souladu se zákonnými zájmy osob, jejichž újma má být alespoň částečně kompenzována. Ústavní soud již vícekrát vyslovil, že ke splnění účelu a cíle restitucí je zejména nutné, aby obecné soudy interpretovaly restituční zákony ve vztahu k oprávněným osobám co nejvstřícněji, v duchu snahy o zmírnění některých majetkových křivd, v jejichž důsledku k přechodu majetku došlo. Tento závěr platí obecně, tedy nejen ve vztahu k samotnému základu nároku, ale i ve vztahu k jeho příslušenství. Demokratický právní stát nemůže vytvářet další křivdy, a to ani za pomoci zdánlivě adekvátního výkladu zákona, který je však zbytečně sofistický, formalistický a vede k závěrům, které restituční právem považují za nespravedlivé. Ústavní soud proto dovozuje, že v podobných případech je (obecně vzato) namíste zdůraznit i zvláštní postavení, které má justice jako garant hodnot právního státu. Je třeba vyjít z požadavku, podle kterého je nezbytně důležité, aby soudy v demokratické společnosti vzbuzovaly u občanů důvěru. Účastníci řízení, tím spíše restituční, u kterých má dojít k alespoň částečné nápravě křivd, způsobených totalitním režimem, oprávněně očekávají, že soud bude nestranný a spravedlivý v každém ohledu a v každé fázi řízení, neboť v této oblasti mají význam i pouhá zdání. Jedná se o obecnou zásadu, mnohdy zdůrazňovanou i v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva, podle které spravedlnost musí být nejen vykonána, ale musí být i vidět, že vykonána byla (justice must not only be done, it must also be seen to be done). Z hlediska výše uvedených zásad je zřejmé, že mnohdy složité restituční řízení nevyvazuje orgány veřejné moci z povinnosti udělat vše pro spravedlivé řešení konkrétního případu. Právní stát,

jenž přistoupil k restitucím, musí mít i na správních úřadech dostatečně odborně informovaný aparát – nota bene jestliže od přijetí klíčových restitučních zákonů uplynulo již mnoho let – který je schopen a ochoten odpovědně posoudit postup v jednotlivých případech, máje na zřeteli i zájem oprávněných osob. Ministerstvo financí není v restitucích primárně v pozici toliko ochránce státního majetku, ale též v roli orgánu, který má ve spolupráci s oprávněnými osobami zjistit, jakým ústavním a zákonným způsobem má být konkrétní majetková křivda kompenzována. Pokud státní orgán, v daném případě Ministerstvo financí, dobrovolně nepřizná finanční náhradu podle zákona č. 87/1991 Sb. a vstupuje s oprávněnými osobami do mnohdy dlouholetého sporu, je takový přístup zásadně možný, ale je nutno akceptovat i případné důsledky s tím spojené. Orgán veřejné moci (stát) tedy musí počítat s tím, že pokud soud následně restituentovi nárok přizná, stát se vystavuje riziku povinnosti zaplatit i úroky z prodlení, jako ostatně každý jiný účastník soudního sporu; ministerstvo financí (stát) nemá totiž v takovém sporu žádné privilegované postavení. V případě opačného postupu by ministerstvo financí mohlo rozhodnutí ve věci např. i jakkoliv oddalovat a třeba i záměrně komplikovat, aniž by za to neslo jakékoliv následky.“

Dovolací soud se s těmito závěry ztotožňuje, přičemž v právě souzeném sporu neshledává, že by prodlení žalované bylo jakýmkoliv způsobem zapříčiněno chováním žalobkyň či jejich právních předchůdců. Dovolací soud tak v tomto ohledu považoval rozhodnutí soudu odvolacího za správné.

Nicméně, dovolací soud dospěl k závěru, že v daném případě odvolací soud nesprávně posoudil otázku promlčení práva na zaplacení úroků z prodlení. Dovolatelka výslovně brojí proti té části rozhodnutí odvolacího soudu, v níž bylo potvrzeno právo žalobkyň na zaplacení úroků z prodlení s vydáním finanční náhrady ve smyslu zákona č. 87/1991 Sb. Nezáleží přitom na tom, jak své námitky právně kvalifikuje či jakými právními argumenty své stanovisko odůvodňuje, neboť právní posouzení věci je povinností soudu (*iura novit curia*). Ostatně odvolacímu soudu vyčítá převzetí právního názoru soudu prvního stupně co do základu nároku na úrok v prodlení. Dovolací soud tak nemůže v dané věci přehlížet případnou nevymahatelnost nároku.

Oba soudy dospěly k závěru, že s ohledem na námitku promlčení vznesenou žalovanou podáním ze dne 28. 5. 2008 nebylo možno přiznat žalobkyním nárok na úroky z prodlení do 20. 12. 2004 dle § 110 odst. 3. obč. zák., „když předmětem řízení se příslušenství stalo až za řízení podáním žalobkyň ze dne 13. 12. 2007, došlým soudu dne 21. 12. 2004 “ (správně 2007, pozn. NS). Soud prvního stupně zjevně uvažoval tak, že povinnost dlužníka platit úroky z prodlení s plněním peněžního dluhu vzniká samostatně za každý den prodlení a podobným způsobem vzniká i právo věřitele na tyto úroky. Pod zorným úhlem tohoto závěru tedy v daném případě mělo dojít k tomu, že vznesením námitky promlčení bylo právo na zaplacení úroků z prodlení s plněním finanční náhrady promlčeno v rozsahu, do něhož nezasahovala tříletá promlčecí doba, počítáno ode dne, kdy žalobkyně učinily úroky z prodlení předmětem řízení. Stalo se tak dne 21. 12. 2007, takže k promlčení práva na úroky z prodlení nemohlo dojít ohledně té jejich části vzniklé po 20. 12. 2004.

Tento závěr soudu prvního stupně, jenž byl implicitně potvrzen v rozsudku soudu odvolacího, a tak se stal vzhledem k námitce promlčení k dovolací výtce poukazující na pominutí nedostatku základu nároku předmětem i dovolacího přezkumu, však neodpovídá hmotně právní úpravě institutů úroku z prodlení a promlčení, ani ustálené judikatuře Nejvyššího soudu.

K této problematice se Nejvyšší soud vyjádřil například v rozsudku ze dne 8. 2. 2007, sp. zn. 21 Cdo 681/2006, 21 Cdo 682/2006 (veřejnosti dostupném na internetových stránkách Nejvyššího soudu, www.nsoud.cz a k problematice viz i též Stanovisko občanskoprávního kolegia a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 4. 2006 k rozhodování soudů ve věcech úroků z prodlení, požadovaných a přiznávaných ve výši určované podle ustanovení § 1 nařízení vlády č. 142/1994 Sb., kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku, ve znění Čl. I nařízení vlády č. 163/2005 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 142/1994

Sb., kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku, [Cpjn 202/2005](#), publikované pod R 39/2006, akcentující povahu úroků z prodlení obecně v soukromoprávních vztazích jako opětující se dávku ve smyslu § 154 odst. 2 o. s. ř.). Zde uvedl, že nelze souhlasit s názorem, že „úroky z prodlení se promlčují po dnech, a promlčecí doba tedy běží samostatně pro právo na zaplacení úroků z prodlení za každý den prodlení se zaplacením jistiny.“ V opačném případě by se popíralo, že povinnost platit úrok z prodlení jako právní následek prodlení dlužníka se splněním dluhu je příslušenstvím pohledávky tomuto dluhu odpovídajícímu, a že povinnost platit úroky z prodlení tedy představuje vedlejší (akcesorický) závazkový právní vztah. Tento názor „by nutně musel mít za následek (v rozporu s účelem právního institutu promlčení) vznik kategorie „nepromlčitelných práv“, v níž by byl dlužník „donucován“ prostřednictvím nikdy nepromlčitelných úroků z prodlení ke splnění jistiny pohledávky, ačkoliv již došlo k jejímu promlčení...“. Takový následek by byl nepochybně absurdní. V uvedeném případě proto Nejvyšší soud při interpretaci ustanovení § 393 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, dospěl k závěru, že „povinnost dlužníka platit úroky z prodlení se splněním úvěru nebo jiného dluhu (závazku) nevzniká samostatně (nově) za každý den trvání prodlení, ale jednorázově v den, kterým se dlužník ocitl v prodlení se splněním tohoto závazku; tímto dnem počíná u tohoto práva podle ustanovení § 393 odst. 1 obchodního zákoníku běžet promlčecí doba a jejím uplynutím se právo promlčí „jako celek“.“

Ačkoliv byly právě citované právní závěry dovozeny v rámci řízení týkajícího se obchodně právního vztahu, pokládá dovolací soud takto obecně vyjádřené úvahy o promlčení práva na zaplacení úroků z prodlení za plně aplikovatelné i na souzený spor.

Nebylo-li tedy právo na úroky z prodlení uplatněno v tříleté promlčecí době (viz. § 110 odst. 3 obč. zák., část věty před středníkem) a byla-li vznesena námitka promlčení, nelze tomuto právu přiznat soudní ochranu. Jestliže oba soudy v daném případě dospěly k závěru, že námitka promlčení byla vznesena oprávněně, nebylo možno přiznat právo na úroky z prodlení byť i jen zčásti, ale bylo třeba žalobu v tomto rozsahu zamítnout, neboť právo na úroky z prodlení bylo promlčeno jako celek. Možnost požadovat úroky z prodlení s placením finanční náhrady ve smyslu § 517 odst. 2 obč. zák. ve spojení s § 110 odst. 3 obč. zák., část věty za středníkem, tím není dotčena.

Z výše uvedených důvodů shledal dovolací soud rozsudek soudu odvolacího v dovoláním napadeném rozsahu nesprávným, a proto jej ve výroku uvedené části za postupu podle § 243b odst. 2, části věty za středníkem, o. s. ř. zrušil. Protože důvody, pro něž bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, se vztahují i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud ve stejném rozsahu i jeho rozsudek a věc mu v tomto rozsahu vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).

Odlišné stanovisko JUDr. Baláka a JUDr. Huška:

Nesouhlas s rozhodnutím Nejvyššího soudu ze dne 10. března 2010, sp. zn. [31 Cdo 4291/2009](#).

Rozhodnutí nepovažuji za správné, protože mělo být rozhodnuto tak, že se dovolání zamítá – nikoli (s ohledem na nesprávné posouzení námitky promlčení vznesené žalovanou u soudu prvního stupně) tak, že se rozhodnutí soudů obou stupňů zrušují a věc se vrací soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaná v dovolání namítala nesprávnost právního posouzení věci odvolacím soudem jen v otázce vzniku nároku na příslušenství finanční náhrady podle § 13 zákona č. 87/1991 Sb. V celém dovolání není jediná výhrada vůči tomu, nakolik byla námitka promlčení posouzena jako důvodná – promlčení v něm není vůbec zmíněno. Žalovaná naopak odvolacímu soudu vytýká, že „zcela pomínil, že odvolání žalované mířilo do samotného základu na úrok z prodlení, nikoli do jeho rozsahu“.

Podle tzv. černého komentáře k občanskému soudnímu řádu Drápal - Bureš a kol. , C. H. Beck Praha 2009, díl II. str. 1936 se vázanost soudu důvodem uplatněným v dovolání projevuje především v tom, v jakých okolnostech dovolatel spatřuje naplnění dovolacího důvodu. „Podá-li např. dovolatel dovolání z důvodu uvedeného v § 241a odst. 2 písm. b) a dovozuje-li nesprávnost právního posouzení věci z toho, jak dovolací soud posoudil otázku promlčení, není dovolací soud oprávněn při přezkoumávání správnosti právního názoru odvolacího soudu řešit jinou právní otázku.“

Pokud se tedy dovolací soud zabýval otázkou nejen vzniku nároku na úroky z prodlení, ale i otázkou promlčení, překročil zákonné meze své přezkumné činnosti ve smyslu § 242 odst. 3 o. s. ř.